

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДИЗАЙН ДИТЯЧОЇ КНИГИ

Конспект лекцій
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньої програми «Дизайн» і «Дизайн (Графічний дизайн)»
галузі знань 02 Культура та мистецтво
спеціальності 022 Дизайн та 022.01 Графічний дизайн
денної та заочної форм навчання

Луцьк 2025

УДК 7.012 (07)

Д 44

Голова вченої ради факультету архітектури, будівництва та дизайну
О. АНДРІЙЧУК

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій
ЛНТУ

Директор бібліотеки _____ Н. ПОЛЩУК

Рекомендовано до видання вченою радою факультету архітектури,
будівництва та дизайну ЛНТУ,
протокол № ____ від «__» _____ 2025 року.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри архітектури та дизайну ЛНТУ,
протокол № ____ від «__» _____ 2025 року.
Завідувач кафедри АД _____ О. ПАСІЧНИК

Укладачі: _____ О. РОМАНЮК, асистент кафедри архітектури та дизайну
ЛНТУ.

Рецензент: _____ Н. СКЛЯРЕНКО, доктор мистецтвознавства,
професор кафедри архітектури та дизайну ЛНТУ.

Відповідальний за випуск: _____ О. ПАСІЧНИК завідувач кафедри
архітектури та дизайну ЛНТУ.

Д 44 **Дизайн дитячої книги:** Конспект лекцій для здобувачів першого
(бакалаврського) рівня освітньої програми «Дизайн» і «Дизайн
(Графічний дизайн)» галузь знань 02 Культура та мистецтво
спеціальності 022 Дизайн та 022.01 Графічний дизайн денної та
заочної форм навчання/ О. В. Романюк – Луцьк: Луцький НТУ, 2025.
– 40 с.

Методичне видання складене відповідно до діючої програми курсу
«Дизайн дитячої книги», містить основні положення тем учбового курсу для
надання методичної допомоги в процесі освоєння дисципліни. Викладено
списку рекомендованої літератури та перелік запитань поточного контролю.

© Романюк О.В. 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Тема 1. Мистецтво дитячої книги.	5
Тема 2. Класифікація та структурні рівні дитячої книги	9
Тема 3. Особливості розробки дизайну дитячої літератури. Композиційні основи у дизайні книги. Типографіка у дитячій книзі	14
Тема 4. Особливості ілюстрування дитячої книги: вибір стилю, образність колір та узгодження з текстом	19
Тема 5. Інтерактивні дитячі книжки-іграшки	25
Тема 6. Класифікація та технічні особливості дитячої книжки- іграшки	29
Тема 7. Художньо-проектні інструменти дитячої книжки- іграшки	34
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	39

ВСТУП

Методичні вказівки до конспекту лекцій сформовано на основі типової навчальної програми з дисципліни «Дизайн дитячої книги» та нормативної програми циклу нормативно-методичного забезпечення навчального процесу для підготовки бакалаврів напряму «Дизайн» і «Дизайн (Графічний дизайн)» галузі знань «Культура та мистецтво» за спеціальністю 022 «Дизайн» та 022.01 «Графічний дизайн» на кафедрі архітектури та дизайну Луцького національного технічного університету.

Вивчення дисципліни «Дизайн дитячої книги» є важливою дисципліною для підготовки компетентних спеціалістів у галузі проектування поліграфічної книжкової продукції у напрямку графічного дизайну, та розвиток творчого потенціалу студентів для вирішення професійних задач. Актуальність дисципліни визначена необхідністю використання теоретичних знання і практичних вмінь у проектному процесі, зокрема, під час розробки дизайну дитячих поліграфічних видань.

Мета і завдання

Мета вивчення дисципліни «Дизайн дитячої книги»: розширення та поглиблення теоретичних і практичних знань і вмінь студентів у галузі проектування графічних об'єктів, зокрема поліграфічної дитячих ілюстрованих видань, та розвиток творчого потенціалу студентів для вирішення професійних задач.

Основні завдання вивчення дисципліни «Дизайн дитячої книги»:

- ознайомлення студентів з прийомами та методами проектування дитячих поліграфічної літератури, принципами створення графічних композицій, ілюстрацій до них та верстки видання;

- формування навичок спостереження, збору і аналізу інформації в оточуючому середовищі та переосмислення її у власних дизайн-розробках;

- розвиток вмінь використовувати теоретичні знання і практичні вміння у проектному процесі, зокрема, під час дизайн-розробки поліграфічного дитячих видання.

Тема 1.

Мистецтво дитячої книги

Історичний контекст. Роль книги у розвитку дитини різного віку. Особливості дизайну дитячої книги. Завдання та місце дизайну у створенні дитячої книги. Сучасні тенденції.

Дитяча книга – це особливий вид мистецтва, де візуальне та текстове поєднуються в єдину художню систему. Для дитини малюнок часто є першим «мовником» змісту, адже саме ілюстрація відкриває світ історії, створює атмосферу та формує емоційний зв'язок із книгою. Тому роль дизайнера та ілюстратора у створенні дитячої книги надзвичайно важлива: він стає посередником між авторським словом і дитячим сприйняттям.

Історичний контекст.

Дитяча книга має глибокі історичні корені. У період Середньовіччя діти користувалися рукописними псалтирями, азбуковниками, які більше навчали, ніж розважали. Перші спеціально створені для дітей друквані книги з'явилися у 16-17 століттях і поєднували навчальну та виховну функції: букварі, катехізиси, збірки народних казок.

У 18-19 ст. дитяча література розширюється – з'являються ілюстровані казки братів Грімм, Ш. Перро, Г. К. Андерсена. Велику роль у розвитку книги відіграв розвиток кольорового друку, що зробило ілюстрації доступними для масового читача.

Перші ілюстровані книги для дітей з'явилися в Європі у XVII столітті, але справжній розквіт дитячої ілюстрації припав на XIX–XX століття.

20 століття стало «золотим віком» дитячої книги: у цей час формуються національні школи ілюстрації, виходять культові видання (А. Мілн, Л. Керролл, українські класики – І. Франко, Леся Українка, О. Олесь, сучасні ілюстратори Г. Якутович, К. Лопухова).

В Україні вагомий внесок у розвиток мистецтва дитячої книги зробили Олександр Слассіон, Георгій Нарбут, Василь Єрмілов та інші митці, які поєднували народні традиції з модерністичними підходами.

Сьогодні українська дитяча книга переживає відродження: сучасні видавництва активно залучають дизайнерів, щоб створювати конкурентоспроможний продукт на світовому рівні.

Сьогодні ж поряд із друкованою книгою активно розвиваються інтерактивні формати: рор-ур книги, тактильні видання для найменших, електронні книги, які відкривають нові можливості взаємодії дитини з текстом і зображенням.

Роль книги у розвитку дитини різного віку.

Книга супроводжує дитину з перших років життя, формуючи її світогляд, емоційну сферу та пізнавальні навички.

- 2–5 років: діти сприймають яскраві образи, прості сюжети, ритмічні тексти. Книги розвивають мовлення, фантазію, дрібну моторику (через тактильні елементи).

- 6–9 років: читач починає активно пізнавати світ. Книги допомагають засвоювати знання, знайомлять із моральними цінностями, стимулюють самостійне читання.

- 10–12 років: у цей період дитина шукає ідентичність, тому важливі книги з більш складними сюжетами, героями, які можуть стати прикладом для наслідування.

Отже, дитяча книга є не лише носієм інформації, а й психологічним та виховним інструментом, який формує уяву, мислення та емоційний інтелект.

Віковий період	Основні особливості сприйняття	Функції книги
2–5 років	Яскраві образи, прості сюжети, ритмічні тексти	Розвиток мовлення, фантазії, дрібної моторики
6–9 років	Активне пізнання світу, моральне становлення	Формування цінностей, інтересу до читання
10–12 років	Пошук ідентичності, складніші сюжети	Самопізнання, розвиток емоційного інтелекту

Особливості дизайну дитячої книги.

Вікова адресність – дизайн має відповідати психологічним та емоційним особливостям дітей різного віку. Для дошкільнят – яскраві, прості форми, для молодших школярів – більш деталізовані образи, а для підлітків – складніші візуальні метафори.

Єдність тексту й ілюстрації – картинка не повинна дублювати текст, а має розширювати його значення, доповнювати й допомагати зрозуміти сюжет.

Типографіка – шрифт у дитячій книзі виконує не лише інформаційну, а й емоційну функцію. Важливими є розбірливість, адаптація до дитячого зору та гармонійне поєднання з ілюстраціями.

Колір – кольорова палітра формує настрої книги. Вона може бути або контрастною та динамічною, або пастельною й ніжною – залежно від сюжету й аудиторії.

Формат і композиція – розгорт книги є своєрідною сценою, де відбувається дія. Дизайнер повинен продумати, як розташовуватимуться елементи, щоб зберігався ритм і зручність для читача.

Елемент дизайну	Характеристика	Приклад впливу
Вікова адресність	Відповідність дизайну віку дитини	Простота для малюків, деталізація для школярів
Єдність тексту та ілюстрації	Ілюстрація розширює зміст тексту	Створює цілісне художнє сприйняття
Типографіка	Читабельність, емоційна виразність шрифту	Формує ритм і настрої книги
Колір	Визначає емоційний тон і атмосферу	Пастельні чи контрастні гами
Формат і композиція	Організація розворотів і ритму сторінок	Зручність читання, динаміка сюжету

Завдання та місце дизайну у створенні дитячої книги.

Сучасна дитяча книга – це результат співпраці автора, художника й дизайнера. Якщо автор створює сюжет, а ілюстратор формує образи, то дизайнер відповідає за цілісність та гармонію книги. Дизайнер дитячої книги не просто створює «красиві малюнки». Він формує перший досвід естетичного сприйняття у дитини. Завдяки якісній графіці дитина навчається бачити красу, розвиває фантазію, уяву та художнє мислення. Це відповідальна й водночас надзвичайно творча робота, яка вимагає не лише професійних навичок, а й розуміння дитячої психології.

Основні завдання дизайну дитячої книги:

- забезпечення читабельності та доступності тексту;
- створення гармонійної взаємодії тексту й ілюстрації;
- адаптація змісту до вікових особливостей сприйняття;
- вибір матеріалів і технологій, що гарантують зручність і безпеку;

- формування естетичної привабливості, яка стимулює бажання дитини читати.

Дизайн у дитячій книзі займає центральне місце, оскільки саме він перетворює друкований чи цифровий текст на унікальний простір спілкування дитини з мистецтвом, знаннями й культурою.

Сучасні тенденції.

Інтерактивність – книги з елементами рухомих деталей, 3D-ілюстраціями чи доповненою реальністю.

Мінімалізм і символізм – сучасні ілюстратори все частіше відходять від перевантаження деталей, залишаючи простір для уяви дитини.

Локальна ідентичність – популярність українських мотивів, орнаментів, казкових сюжетів, що допомагають дітям формувати власну культурну самоідентифікацію.

Тенденція	Суть	Приклади / Вплив
Інтерактивність	Використання рухомих деталей, 3D-ефектів, AR	Pop-up книги, доповнена реальність
Мінімалізм і символізм	Спрощення композиції, візуальні метафори	Простір для дитячої уяви
Локальна ідентичність	Використання українських мотивів і традицій	Формування національної самосвідомості

Висновок. Мистецтво дитячої книги – це не лише про естетику, а й про виховання майбутніх поколінь. Дизайнер, створюючи ілюстрації та візуальне оформлення, впливає на розвиток емоційного інтелекту, уяви та світосприйняття дитини. Тому робота над дитячою книгою – це завжди виклик і водночас можливість залишити слід у культурному просторі.

Питання для самоконтролю до теми 1:

1. *Охарактеризуйте роль книги у розвитку дитини різного віку?*
2. *Які ви знаєте особливості дизайну дитячої книги?*
3. *Назвіть основні завдання дизайну дитячої книги.*
4. *Наведіть приклади сучасних тенденцій дизайну дитячої книги.*
5. *Що таке сучасний дизайн книги?*

Тема 2.

Класифікація та структурні рівні дитячої книги

Вікові особливості сприйняття дитячої книги та вимоги до її дизайну. Класифікація дитячої книги. Структурні рівні дитячої книги. Значення для дизайнера.

Дитяча книга – це не лише носій інформації чи художнього тексту, а й комплексна система, що поєднує літературний, візуальний і матеріальний аспекти. Для дизайнера важливо розуміти, які бувають типи дитячих книг та з яких елементів вони складаються. Це дозволяє створювати продукт, що буде одночасно естетично привабливим, зручним і функціональним.

Вікові особливості сприйняття дитячої книги та вимоги до її дизайну.

Вікові групи читачів дитячої книги. Дитячі книги створюються з урахуванням особливостей розвитку дітей різного віку.

2–5 років (дошкільний вік):

- Діти сприймають світ переважно через образи.
- Важливі яскраві, прості ілюстрації та великі елементи.
- Тексти короткі, ритмічні, з повторами (казки, віршики, лічилки).
- Значну роль відіграють інтерактивні елементи (тактильні книги, pop-up).

6–9 років (молодший шкільний вік):

- Діти вже здатні читати самостійно, але ілюстрації залишаються ключовими.
- Тексти стають довшими, з простими діалогами, описами.
- Книги поєднують пізнавальність та розважальність (казки, енциклопедії, комікси).
- Формується інтерес до сюжетності, логіки подій.

10–12 років (середній шкільний вік):

- Діти здатні сприймати складніший текст без постійної ілюстративної підтримки.
- Зростає інтерес до пригодницьких, фантастичних, історичних книг.
- Образи стають багатоплановими, персонажі – психологічно виразними.

- Книга допомагає формувати цінності та особистісну ідентичність.

Вікова група	Особливості сприйняття	Вимоги до дизайну
2–5 років (дошкільний вік)	Сприйняття через образи, увага до кольору та форми. Короткі, ритмічні тексти.	Великі елементи, яскраві кольори, прості ілюстрації, великі шрифти, інтерактивність (pop-up, тактильні книги).
6–9 років (молодший шкільний)	Самостійне читання, поєднання пізнавального та ігрового.	Збалансоване поєднання тексту й ілюстрацій, середній шрифт, чітка структура сторінки, логічні розвороти.
10–12 років (середній шкільний)	Більша самостійність, складні сюжети, інтерес до героїв.	Менше ілюстрацій, стримана кольорова гама, композиційна чіткість, увага до типографіки та емоційної виразності.

Психологія сприйняття кольору, образу та тексту. Дитина сприймає візуальний матеріал інакше, ніж дорослий читач.

Колір:

- Для дітей 2–5 років – яскраві, контрастні кольори (червоний, жовтий, синій).
- Для дітей 6–9 років – поєднання насичених і гармонійних кольорових рішень.
- Для дітей 10–12 років – стриманіша палітра, що відповідає настрою сюжету.

Образ:

- Малюки потребують спрощених і виразних форм.
- Діти шкільного віку сприймають сюжетні сцени, динаміку, деталі.
- Підлітки – складні символічні образи, стилізацію.

Текст:

- У ранньому віці – короткі речення, великі літери, рима.
- У молодшому шкільному – діалоги, прості сюжети, більший обсяг.

- У середньому шкільному – складніші конструкції, описові фрагменти.

Елемент	2–5 років	6–9 років	10–12 років
Колір	Яскраві, контрастні (червоний, жовтий, синій)	Насичені, гармонійні поєднання	Стримані, відповідно до сюжету
Образ	Простий, виразний	Динамічний, сюжетний	Символічний, деталізований
Текст	Короткі фрази, великі літери, рима	Діалоги, прості описи	Складні конструкції, описовість

Вимоги до читабельності та візуальної доступності

Дизайн дитячої книги має бути орієнтований на комфортне сприйняття.

Шрифт:

- Чіткий, без декоративних перевантажень.
- Оптимальний кегль: 16–20 pt для малюків, 14–16 pt для школярів.
- Достатній інтервал (1,5) для легкості читання.

Текстове оформлення: короткі абзаци; вирівнювання – переважно по лівому краю; уникати дрібного чи занадто щільного набору.

Візуальна доступність: контрастність між текстом і фоном; співвідношення площі тексту та ілюстрацій; логічний ритм розворотів (чергування тексту й зображень).

Компонент	Вимоги	Приклади реалізації
Шрифт	Без декоративних елементів, чіткий, достатній інтервал	Кегль 16–20 pt (малюки), 14–16 pt (школярі)
Текстове оформлення	Короткі абзаци, вирівнювання по лівому краю	Простота, легкість читання
Візуальна доступність	Контрастність тексту й фону, баланс тексту та зображень	Ритмічні розвороти, чергування сторінок із текстом та ілюстраціями

Класифікація дитячої книги.

1) За віковою адресністю:

- для дошкільнят (0–6 років) - картонні книжки, книжки-картонки, книжки-іграшки, книги з яскравими великими зображеннями та мінімумом тексту;

- для молодших школярів (6–10 років) - книги з більшим обсягом тексту, але ще з великою кількістю ілюстрацій; казки, оповідання, енциклопедії у доступній формі;

- для підлітків (10–14 років) - більш складні тексти з меншою кількістю ілюстрацій; пригодницька, пізнавальна та фантастична література.

2) За функціональним призначенням:

- Художні книги – казки, повісті, романи, поезія.

- Пізнавальні книги – енциклопедії, атласи, книги про природу, науку, культуру.

- Навчальні книги – абетки, букварі, підручники.

- Ігрові книги – книжки-розкладайки, книжки з рухомими деталями, інтерактивні видання.

3) За матеріальною формою:

- книжки-картонки (товсті сторінки, стійкі до пошкоджень);

- книжки-розкладушки (пор-уп книги, з об'ємними деталями);

- книги з інтерактивними елементами (наклейки, пазли, доповнена реальність);

- традиційні друковані книги (з м'якою чи твердою обкладинкою);

- електронні книги (для планшетів і смартфонів).

Критерій	Види	Характеристика
За віком	Дошкільнята (0–6 р.), молодші школярі (6–10 р.), підлітки (10–14 р.)	Різний обсяг тексту, рівень складності, кількість ілюстрацій
За функцією	Художні, пізнавальні, навчальні, ігрові	Від естетичного виховання до пізнання світу
За матеріальною формою	Картонки, розкладушки (пор-уп), інтерактивні, друковані, електронні	Від тактильних і міцних до цифрових

Структурні рівні дитячої книги.

Літературний рівень. Це основа книги – текст. Він має бути доступним за мовою та зрозумілим для дитини певного віку. Важливі особливості: простота та чіткість мови; наявність діалогів, ритмічності; образність, що легко візуалізується.

Візуальний рівень. Ілюстрації, шрифти, колір, композиція сторінки. Вони виконують такі функції: пояснюють зміст, створюють емоційну атмосферу, розвивають естетичний смак.

Матеріально-конструктивний рівень. Формат, папір, палітурка, спосіб друку, якість поліграфії. Для дітей ці параметри особливо важливі: книга повинна бути зручною, безпечною, міцною та привабливою.

Рівень	Складові	Функції
Літературний	Текст, сюжет, мова, ритм, діалоги	Передає зміст, формує уяву та мислення
Візуальний	Ілюстрації, кольори, шрифти, композиція	Створює атмосферу, підтримує сприйняття тексту
Матеріально-конструктивний	Формат, папір, палітурка, друк	Забезпечує зручність, безпеку, естетичну цілісність

Значення для дизайнера.

Розуміння класифікації та структурних рівнів дитячої книги дозволяє дизайнеру:

- враховувати потреби різних вікових груп,
- підбирати оптимальні формати та матеріали,
- створювати гармонійний зв'язок між текстом та візуальним рядом,
- розробляти унікальний стиль книги, що вирізнятиме її серед інших.

Висновок. Дитяча книга – це складна система, у якій поєднуються літературний, візуальний та матеріальний рівні. Її класифікація допомагає зрозуміти потреби цільової аудиторії, а знання структурних елементів забезпечує професійний підхід до створення якісного видавничого продукту. Для майбутнього графічного дизайнера робота з дитячою книгою – це можливість не лише реалізувати творчий потенціал, а й зробити внесок у культурний розвиток суспільства.

Питання для самоконтролю до теми 2:

1. Які вікові групи читачів дитячої книги існують?
2. Поясніть вплив психології сприйняття кольору, образу та тексту у дизайні дитячої літератури.
3. Назвіть вимоги до читабельності та візуальної доступності у дитячій книзі.
4. Яка існує класифікація дитячої книги?
5. Назвіть структурні рівні дитячої книги.

Тема 3.

Особливості розробки дизайну дитячої літератури.

Композиційні основи у дизайні книги. Типографіка у дитячій книзі

Особливості дизайну дитячої літератури. Дизайн сторінки дитячої книги: верстка, співвідношення елементів та ритм розгортки. Типографіка у дитячій книзі: шрифт, читабельність та експерименти.

Дитяча література є унікальною сферою книговидавництва, де важливу роль відіграє не лише текст, а й візуальне оформлення. Для маленького читача дизайн книги часто стає ключем до розуміння історії: кольори, образи, шрифти та композиція формують емоційний досвід, викликають інтерес та спонукають до читання. Саме тому робота дизайнера у створенні дитячої книги вимагає спеціального підходу, який поєднає художню виразність, функціональність і знання дитячої психології.

Основні особливості дизайну дитячої літератури.

Вікова специфіка. Дизайн дитячої книги залежить від віку аудиторії: - для дошкільнят (0–6 років) – великі малюнки, мінімум тексту, яскраві кольори, прості форми; - для молодших школярів (6–10 років) – поєднання тексту й ілюстрацій, більш деталізовані зображення, зручна типографіка; - для підлітків (10–14 років) – складніші сюжети, стриманіші кольорові рішення, акцент на атмосферності.

Єдність тексту та ілюстрації. Ілюстрація не повинна механічно повторювати зміст, а має розширювати його, створювати підтекст, допомагати дитині зрозуміти складні ідеї через образи.

Типографіка: чіткі, легко читані шрифти; достатній розмір кегля, особливо для молодшої аудиторії; використання декоративних елементів шрифту у заголовках, але без перевантаження.

Колірна палітра. Колір має великий психологічний вплив:

- для малюків – насичені, контрастні відтінки;
- для школярів – гармонійні поєднання, що сприяють спокійному читанню;
- для підлітків – більш стримані або символічні рішення.

Композиція сторінки: чіткий ритм розташування тексту й зображень; використання «білих плям» для візуальної паузи; динамічні розвороти, які підтримують сюжет.

Розвороти книги мають бути цілісним простором, де ілюстрації взаємодіють з текстом. Важливо зберігати баланс між зображенням і порожнім простором («дихання сторінки»). Ілюстрації повинні вести читача через сюжет, створюючи ритм і динаміку.

Матеріальні особливості. Дитячі книги повинні бути:

- Міцними – з товстими сторінками, які важко зім'яти чи порвати.
- Безпечними – без гострих кутів чи дрібних елементів.
- Зручними – легкими у використанні, із приємною на дотик текстурою.

Сучасні тенденції у дизайні дитячої книги.

Інтерактивність – книги з наклейками, пазлами, pop-up елементами, доповненою реальністю.

Мінімалізм – зменшення кількості деталей, акцент на ключових візуальних образах.

Еко-матеріали – використання переробленого чи натурального паперу, нетоксичних фарб.

Локальна ідентичність – мотиви української культури, орнаментів, казкових образів.

Верстка сторінки. Верстка у дитячій книзі виконує подвійну функцію: забезпечує зручність читання й формує художній образ. Вона визначає, як текст, ілюстрації та декоративні елементи взаємодіють на сторінці. Для дошкільних дітей застосовується великий кегль, чіткі інтервали, короткі рядки. Для молодших школярів допускається більша щільність тексту, але збереження зручності сприйняття. Важливо уникати перевантаження сторінки дрібними деталями, особливо у книжках-картинках.

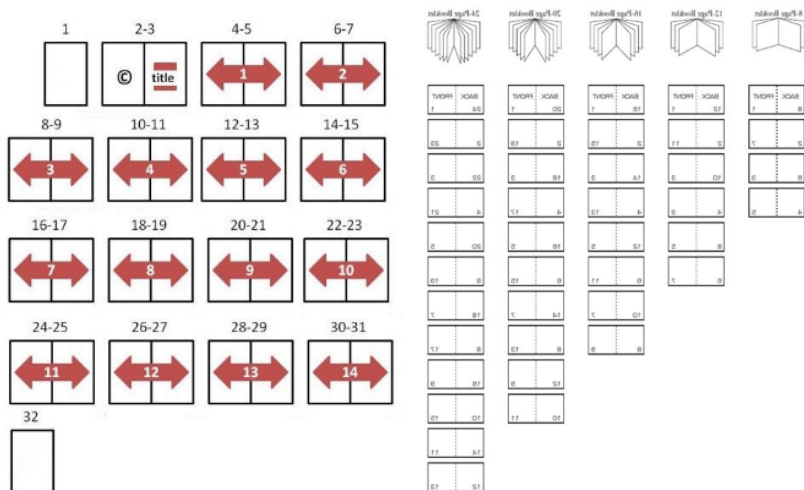

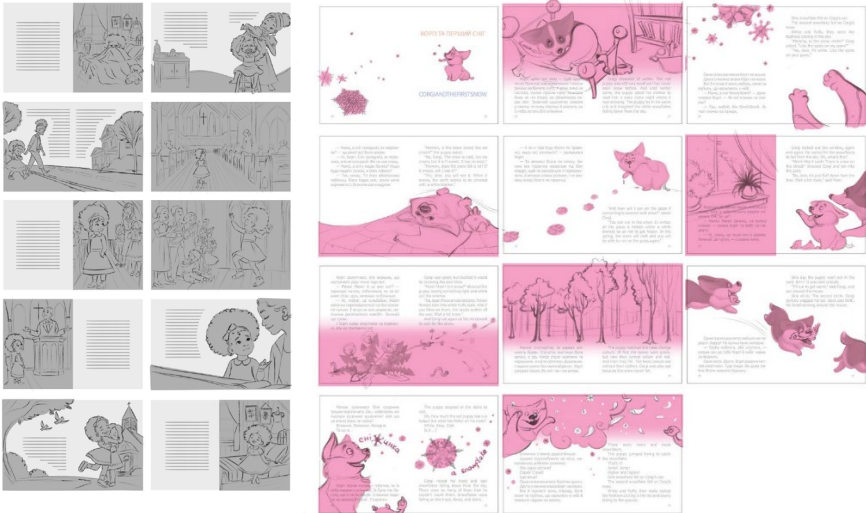
Схема верстки сторінок книги

Співвідношення тексту, зображення, вільного простору. Текст має бути достатньо контрастним і легким для читання, особливо у виданнях для дітей 2–5 років.

Зображення повинні не лише прикрашати, а й підтримувати зміст, пояснювати або розвивати сюжет. Вільний простір (white space)

створює баланс, полегшує візуальне сприйняття, запобігає відчуттю хаосу. Оптимальне поєднання: приблизно 40–60 % зображення, 30–40 % текст, 10–20 % вільного простору, залежно від типу книги.

Ритм і динаміка розворотів. Розворот книги (дві сторінки одночасно) — головна композиційна одиниця. Саме тут виникає ритм і візуальна динаміка. Чергування великих і малих ілюстрацій створює темп і утримує увагу. Варіативність розміщення тексту (зверху, знизу, навколо зображення) додає динамічності. Повнсторінкові ілюстрації на кульмінаційних моментах історії підсилюють емоційний ефект. Послідовність ритму забезпечує логіку читання і передбачуваність для дитини, але легкі порушення ритму оживляють книгу.

Приклади варіативності розміщення тексту та ілюстрацій

Типографіка у дитячій книзі: шрифт, читабельність та експерименти.

Вибір шрифту залежно від віку читача. Шрифт у дитячій книзі має враховувати психологічні та фізіологічні особливості дітей.

- 2–5 років → великі, прості шрифти без зарубок, чіткі форми літер, достатня відстань між словами.
- 6–9 років → допускаються шрифти із зарубками, але зберігається простота та контрастність.
- 10–12 років → можливе використання більш різноманітних гарнтур, включно з акцентними для виділення ключових моментів.

Усі шрифти мають бути адаптовані до дитячого сприйняття: легкість розпізнавання, відсутність складних декоративних деталей.

Правила читабельності. Оптимальний кегль для дошкільних книг — 16–24 pt, для молодших школярів — 14–18 pt, для старших дітей — 12–14 pt. Рядки не повинні бути надто довгими (7–9 слів у рядку для малюків). Контраст між текстом і фоном має бути чітким (чорний/темний текст на білому або світлому тлі). Використання надмірно яскравих кольорів у тексті ускладнює сприйняття. Інтерліньяж має бути достатнім (1,3–1,5) для легкого руху очей по рядку.

Типографічні експерименти (рукописні, декоративні шрифти). У дитячих книгах допускається використання нестандартних шрифтів, але вони повинні виконувати конкретну функцію:

- рукописні шрифти - створюють ефект живого мовлення, щоденника або листа героя;
- декоративні шрифти - застосовуються для заголовків, окремих слів, звуконаслідувань («БАХ!», «БУМ!»), для підсилення емоцій;
- комбінування шрифтів - можливе лише за умови збереження цілісності та гармонії сторінки;
- надмірне використання декоративних гарнітур у тексті негативно впливає на читабельність і швидко втомлює дитину.

Приклади використання типографічних експериментів

Висновок. Верстка дитячої книги — це мистецтво поєднання тексту, ілюстрацій та простору. Вона визначає легкість сприйняття та емоційність видання. Гармонія між елементами й динаміка розворотів перетворюють книгу на візуально-педагогічний інструмент, що допомагає дитині не лише читати, а й відчувати історію. Типографіка у дитячій книзі виконує не лише естетичну, а й педагогічну функцію. Правильний вибір шрифту залежно від віку читача, дотримання

принципів читабельності та обережне використання типографічних експериментів створюють видання, яке одночасно зручне, цікаве й виразне.

Питання для самоконтролю до теми 3:

1. *Опишіть основні особливості дизайну дитячої літератури.*
2. *Назвіть сучасні тенденції у дизайні дитячої книги.*
3. *Яку функцію виконує верстка у дитячій книзі?*
4. *Поясніть залежність вибору шрифту від вікової категорії читача.*
5. *Які нестандартні шрифти допускається використовувати у дитячих книгах?*

Тема 4.

Особливості ілюстрування дитячої книги: вибір стилю, образність колір та узгодження з текстом

Особливості ілюстрування дитячої книги. Художньо-образне рішення дитячої книги. Колористика в дитячій книзі.

Ілюстрація у дитячій книзі – це не просто доповнення до тексту, а рівноправний художній елемент, який часто стає основним засобом комунікації з маленьким читачем. Для дітей зображення є першим інструментом пізнання світу: воно допомагає зрозуміти зміст, викликає емоції, формує художній смак. Тому роль ілюстратора у створенні дитячої книги є надзвичайно відповідальною та творчо значущою.

Основні особливості ілюстрування дитячих книг.

Функції ілюстрації в дитячій книзі. Ілюстрація є невід'ємним елементом дитячої книги, адже для дитини образ часто стає ключем до розуміння тексту. Вона виконує кілька важливих функцій:

- пояснювальна: допомагає дитині зрозуміти зміст, пояснити незнайомі слова чи події;
- емоційна: створює настрій, викликає співпереживання героям, формує емоційний фон книги;
- виховна: ілюстрація знайомить з моральними і соціальними цінностями, моделями поведінки;
- естетична: розвиває художній смак, вчить сприймати форму, колір, композицію;
- організуюча: структурує текст, допомагає зосередити увагу дитини на ключових моментах.

Види ілюстрацій у дитячій книзі. Існує кілька основних типів ілюстрацій, що відрізняються художньою мовою та способом подачі образів.

Реалістичні ілюстрації: максимально наближені до реальності; передають правдиві пропорції, фактуру, перспективу; особливо актуальні у навчальних книгах, енциклопедіях, пізнавальній літературі.

Стилізовані ілюстрації: спрощені, умовні образи, що мають узагальнений характер; часто застосовуються у казках та книжках для молодших дітей; сприяють легкому сприйняттю та запам'ятовуванню образів.

Декоративні ілюстрації: відзначаються орнаментальністю, багатством кольору, ритмічністю; можуть бути близькими до народного мистецтва; створюють яскравий емоційний ефект, часто використовуються в українських та світових фольклорних виданнях.

Врахування вікових особливостей. Дошкільнята (0–6 років) – великі, прості образи з чіткими контурами, яскраві кольори, відсутність дрібних деталей. Молодші школярі (6–10 років) – більш складні ілюстрації, поєднання декоративності з деталізацією, розвиток сюжетних сцен. Підлітки (10–14 років) – символізм, метафоричність, складніші композиції, ближчі до дорослого стилю.

Різновиди ілюстрацій дитячої книги: 1 - реалістична; 2 - стилізована; 3 – декоративна.

Співвідношення тексту й зображення. Гармонійне поєднання слова та образу – ключовий принцип дитячої книги.

Для дітей 2–5 років: зображення є провідним, текст мінімальний; часто ілюстрації займають більшу частину сторінки або весь розворот.

Для дітей 6–9 років: баланс тексту та ілюстрацій приблизно рівний; ілюстрації пояснюють сюжет і підтримують увагу дитини.

Для дітей 10–12 років: текст поступово стає основним, а ілюстрація виконує допоміжну, емоційно-образну функцію; малюнків менше, але вони мають символічне значення.

Єдність з текстом. Ілюстрація повинна: доповнювати текст, а не дублювати його; підкреслювати ключові моменти сюжету; допомагати дитині «візуалізувати» історію.

Стиль ілюстрації у дитячій книзі: вибір, образність та узгодження з текстом.

Стиль ілюстрації визначає емоційний настрій книги та спосіб сприйняття її читачем.

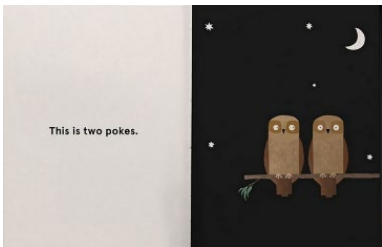
1. Мінімалізм - прості форми, чіткі лінії, обмежена палітра кольорів; спрямований на акцентування змісту без перевантаження деталями; підходить для дошкільних книг, де важливі ясність і доступність; залишає простір для фантазії.

2. Декоративність - багатство кольору, орнаментальні мотиви, стилізація; близька до народного мистецтва; створює емоційно насичений фон, підкреслює культурні особливості; створює казкову атмосферу, формує уяву.

3. Фантазійність - яскраві, іноді нереальні образи, експеримент із формою та кольором; спрямована на розвиток уяви та творчого мислення; особливо ефективна у казках, фантастичних оповіданнях.

4. Реалізм – допомагає дитині краще зрозуміти навколишній світ.

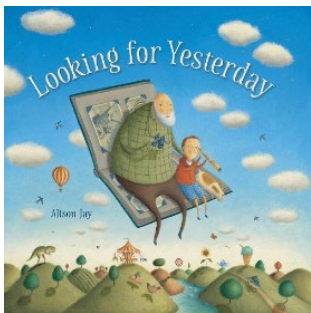
5. Карикатурний чи гротескний – підходить для гумористичних сюжетів.

1

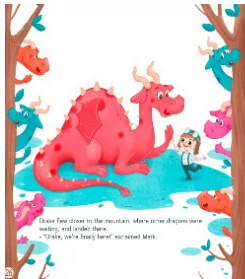
2

3

4

But then Spike turned to Kook and started sneezing:
"Moo... Moo..." Kook let Spike sneeze and saw how nice, and how strong,

5

Приклади використання різних стилів ілюстрацій

Формування візуального світу персонажів. Ілюстрація допомагає дитині візуалізувати героїв і сюжет. Персонажі мають бути впізнаваними, але зберігати індивідуальність. Важлива виразна міміка, жести, динаміка рухів. Для молодших дітей → образи спрощені, з великими деталями (очі, обличчя). Для старших дітей → більше психологічної глибини та сюжетної деталізації. Візуальний світ персонажів має бути послідовним: дитина легко розпізнає головних і другорядних героїв.

Узгодження стилю ілюстрації з текстом. Гармонія між словом та образом є умовою якісного дитячого видання. У казковому чи фантастичному тексті доречна стилізація, декоративність, фантазійність. Для пізнавальної літератури доречно використати реалістичний стиль із чіткими деталями. Для поезії та художньої прози можливе поєднання реалістичних і декоративних елементів для передачі настрою. Невідповідність стилю ілюстрації тексту може утруднити сприйняття сюжету та знизити емоційний ефект.

Колір у дизайні дитячої книги: психологія, гармонії та вікові особливості.

Вплив кольору на емоційний стан. Колір є одним із найсильніших засобів впливу на дитину. Він формує настрій, допомагає краще сприймати інформацію і викликає емоційний відгук.

- Теплі кольори (червоний, жовтий, помаранчевий) — викликають позитивні емоції, активізують, створюють атмосферу радості, гри, динаміки.

- Холодні кольори (синій, зелений, блакитний) — заспокоюють, асоціюються зі спокоем і гармонією.

- Нейтральні кольори (білий, сірий, пастельні відтінки) — зрівноважують композицію, створюють фон для акцентів.

Збалансоване використання кольорів допомагає уникати перевантаження і сприяє комфортному читанню.

Кольорові гармонії та контрасти.

У дитячій книзі колір виконує функцію організації уваги, акцентування важливих деталей і створення цілісного образу. Гармонійні поєднання (аналогові, монохромні) створюють відчуття єдності, спокою. Контрастні поєднання (комплементарні, тріадні) додають динаміки, підсилюють емоційний вплив. Контрасти полегшують сприйняття маленьким дітям. У той же час, надмірний

контраст може втомлювати дитину, тому його використовують обмежено — для виділення ключових елементів. Домінантний колір завжди має підкреслювати настрій сюжету (наприклад, теплі тони для казки про пригоди, прохолодні — для спокійної історії).

Особливості використання кольору для різних вікових груп.

2–5 років → насичені, яскраві, чисті кольори. Діти краще сприймають прості колірні контрасти, без складних відтінків.

6–9 років → можна вводити більш складні комбінації, приглушені тони, поєднання яскравих і спокійних відтінків.

10–12 років → діти готові до символічного використання кольору, метафоричних образів, тонких відтінкових нюансів.

Для всіх вікових груп важливо уникати надмірної строкатості, яка перевантажує увагу.

Сучасні тенденції ілюстрування дитячої книги. Цифрова ілюстрація з можливістю анімації у доповненій реальності. Поєднання традиційних і цифрових технік (акварель + цифрова обробка). Експериментальні стилі – використання колажів, фактур, графічних символів. Українські етномотиви – звернення до орнаментів, народних казок, автентичних образів.

Висновок. Ілюстрація у дитячій книзі – це мистецтво, що поєднує естетику та педагогіку. Вона формує перший візуальний досвід дитини, розвиває уяву, навчає розпізнавати емоції та символи. Для ілюстратора дитячої книги важливо не лише вміти малювати, а й розуміти дитячий світ, мислити його мовою. Саме тоді книга стане для дитини справжнім вікном у казку і натхненням для пізнання світу.

Грамотне співвідношення тексту та ілюстрацій забезпечує доступність книги, враховує вікові особливості сприйняття та робить процес читання більш захопливим. Стиль ілюстрації у дитячій книзі визначає не лише візуальну естетику, а й педагогічну функцію книги. Вдалий вибір між мінімалізмом, декоративністю та фантазійністю, гармонійне формування персонажів і узгодження стилю з текстом забезпечують цілісність твору та створюють яскравий світ, у якому дитина відчуває себе учасником історії.

Колір у дитячій книзі виконує не лише декоративну, а й психологічну та виховну функцію. Він допомагає дитині емоційно залучатися до історії, сприяє розвитку естетичного смаку та формує чутливість до візуальної культури. Грамотне використання кольорових гармоній і врахування вікових особливостей — ключ до створення якісного книжкового дизайну.

Питання для самоконтролю до теми 4:

- 1. Назвіть функції ілюстрації в дитячій книзі.*
- 2. Які ви знаєте види ілюстрацій у дитячій книзі?*
- 3. Розкажіть про особливості співвідношення тексту і зображення в дитячій книзі.*
- 4. Охарактеризуйте існуючі стилі ілюстрацій у дитячій книзі?*
- 5. Розкажіть про особливості впливу кольору в дизайні дитячої книги.*

Тема 5.

Інтерактивні дитячі книжки-іграшки

Книга-іграшка. Основні види інтерактивних книжок-іграшок. Особливості дизайну книжок-іграшок.

Сучасна дитяча література виходить далеко за межі традиційної друкованої книги. Одним із найбільш популярних і креативних форматів стали інтерактивні книжки-іграшки. Вони поєднують у собі естетику, навчальну функцію та ігрові елементи, створюючи унікальний досвід для маленького читача. Такі книги не лише знайомлять дітей із текстом та образами, а й стимулюють їхню уяву, моторні навички та бажання досліджувати.

Книжка-іграшка – це видання, у якому поєднані функції книги та іграшки. Її особливість полягає в наявності додаткових інтерактивних елементів:

- рухомих деталей,
- вирізних форм,
- об'ємних поп-уп конструкцій,
- пазлів, лабіринтів, віконць,
- матеріалів різної фактури (тактильні книги),
- інтегрованих електронних елементів (звук, світло, AR).

Основні види інтерактивних книжок-іграшок.

Поп-уп книги. Розгортання сторінок перетворює ілюстрацію на об'ємну сцену. Дитина стає учасником історії, адже зображення «оживають» перед її очима.

Книжки-розкладушки. Книга може розгортатися у довгу смугу або перетворюватися на об'ємний об'єкт. Такий формат особливо приваблює малюків.

Книжки з віконцями. На сторінках є віконця, які дитина може відкрити, щоб знайти приховані зображення чи текст.

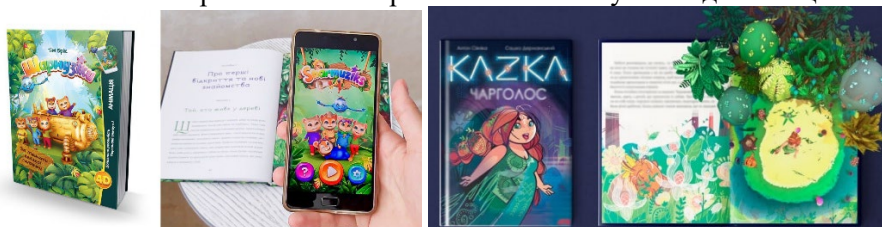
Тактильні книги. До сторінок додають різні матеріали (тканину, хутро, наждачний папір тощо), які дитина може торкатися, розвиваючи сенсорне сприйняття.

Звукові та світлові книги. Натискання на кнопки вбудованого модуля відтворює звуки тварин, голоси персонажів або музику.

Книги з доповненою реальністю (AR). За допомогою смартфона чи планшета зображення на сторінках оживають у вигляді анімацій.

Книги для дітей поділяються на: ігрові (картонки, картинки, наліпки, розмальовки), розвивальні (тактильні, інтерактивні, pop-up) та навчальні й художні. Вибір книги залежить від віку та мети: розвиток моторики, пізнання світу, навчання чи естетичне виховання.

Книжки-картонки, книжки-картинки, книги з наліпками та книжки-розмальовки.

Книжки-картонки - виготовлені з товстого картону, стійкі до пошкоджень; призначені для дітей 1–3 років; розвивають перші навички гортання сторінок, увагу до кольору й форми.

Книжки-картинки (picture books) - домінує ілюстрація, тексту небагато; підходять для дошкільнят (2–5 років); формують перші уявлення про сюжет, допомагають візуалізувати історію.

Книги з наліпками - поєднують текстові завдання з можливістю наклеювати зображення; розвивають дрібну моторику, увагу, логіку; створюють ігровий формат навчання.

Книжки-розмальовки - дають змогу дитині самостійно розфарбовувати зображення; формують уяву, координацію, художні здібності; допомагають зосередитися й розвивають посидючість.

Приклади книжки-картонки, книжки-картинки, книги з наліпками та книжки-розмальовки.

Розвивальні книги: тактильні, інтерактивні, рор-ур.

Тактильні книги - містять елементи з різною фактурою (тканина, хутро, пластик); розвивають сенсорне сприйняття, пізнавальні процеси.

Інтерактивні книги - мають рухомі елементи, завдання, QR-коди, звукові кнопки; поєднують читання з грою; сприяють розвитку самостійності та активного залучення дитини.

Рор-ур книги - містять об'ємні розгортки, рухомі сцени; створюють ефект «живої» історії; стимулюють фантазію та емоційне сприйняття.

Навчальні та художні книги. Навчальні книги - спрямовані на розвиток знань: абетки, лічильники, енциклопедії для дітей; підтримують формування логіки, пам'яті, мовлення; часто містять ігрові завдання для закріплення матеріалу. Художні книги - містять літературні твори: казки, оповідання, повісті; формують емоційний світ, уяву, естетичний смак; сприяють розвитку мовлення, мислення й моральних якостей.

Особливості дизайну книжок-іграшок.

- Безпека – матеріали мають бути нетоксичними, без гострих країв чи дрібних елементів, які дитина може проковтнути.
- Міцність – сторінки з щільного картону, надійне кріплення деталей, стійкість до активного використання.
- Вікове врахування – для малюків – прості й великі елементи, для старших дітей – більш складні механізми.
- Яскравість та динаміка – кольори й композиція повинні підтримувати інтерес дитини.
- Функціональність – інтерактивні елементи мають логічно вписуватися у сюжет, а не бути випадковою прикрасою.

Педагогічна та культурна цінність. Книжки-іграшки: формують позитивне ставлення до читання, розвивають дрібну моторику,

стимулюють мислення та уяву, допомагають дитині навчатися через гру, знайомлять із культурними й національними сюжетами у привабливій формі.

Висновок. Різноманіття дитячих книг задовольняє потреби розвитку на кожному етапі: від простого знайомства з формою й кольором до формування творчості, інтелекту та уяви. Правильний вибір книги забезпечує гармонійний розвиток дитини й підтримує інтерес до читання. Інтерактивні книжки-іграшки є інноваційним видом дитячої літератури, що поєднує мистецтво, дизайн, педагогіку та гру. Для графічного дизайнера створення таких книг – це виклик і водночас можливість реалізувати креативні ідеї, які зроблять дитинство яскравішим і наповненим пізнанням.

Питання для самоконтролю до теми 5:

1. Назвіть які існують інтерактивні елементи у дитячих книжках-іграшках.
2. Назвіть основні види інтерактивних книжок-іграшок.
3. Як поділяються дитячі книжки-іграшки?
4. Розкажіть про розвивальні та навчальні книжки-іграшки.
5. Розкажіть про особливості дизайну книжок-іграшок.

Тема 6.

Класифікація та технічні особливості дитячої книжки-іграшки

Класифікація книжок-іграшок. Конструктивні особливості дитячої книжки-іграшки. Технічні особливості дитячої книжки-іграшки.

Дитячі книжки-іграшки — це унікальний тип видань, у яких поєднуються естетика, навчальна функція та ігрові елементи. Вони створюють особливий формат взаємодії дитини з книгою, роблячи процес читання захопливим і водночас розвивальним. Для графічного дизайнера важливо знати класифікацію таких книг і розуміти їх технічні особливості, щоб створювати не лише красиві, а й функціональні та безпечні видання.

Класифікація книжок-іграшок.

За типом інтерактивності:

- Поп-ур книги – об’ємні конструкції, що «оживають» при відкритті сторінки.
- Книжки-розкладушки – розгортаються у довгі панорами чи складні об’ємні форми.

- Книжки з віконцями – дитина відкриває віконця, щоб знайти приховані деталі.

- Тактильні книги – містять матеріали з різною текстурою (тканина, хутро, шкіра, наждачний папір).

- Звукові книги – обладнані вбудованими модулями, що відтворюють голоси, музику чи звуки.

- Книжки з AR (доповненою реальністю) – поєднують друковані ілюстрації з цифровою анімацією.

За віковою адресністю:

- Для малюків (0–3 роки) – міцні картонні книжки з великими малюнками, мінімумом тексту й простими інтерактивними елементами.

- Для дошкільнят (3–6 років) – книги з більш складними механізмами (віконця, рухомі деталі, пазли).

- Для молодших школярів (6–10 років) – рор-ап конструкції, книжки-ігри з сюжетами, що розвивають логіку.

- Для старших дітей та підлітків – інтерактивні енциклопедії, книги з AR, складні механічні моделі.

За функціональним призначенням:

- Розважальні – створені для гри, фантазії та творчості.

- Навчальні – допомагають засвоювати літери, цифри, іноземні слова.

- Пізнавальні – енциклопедії у форматі рор-ап чи інтерактивних довідників.

- Розвивальні – формують дрібну моторику, логіку, сенсорне сприйняття.

Конструктивні особливості дитячої книжки-іграшки.

Книжка у вигляді «розкладачки», «гармошки», «ширмочки».

Найкращим матеріалом для подібних книжок є картон (лакований чи ламінований), пластик, з'єднаний між собою папером, тканиною або пластиковими чи металевими шарнірами.

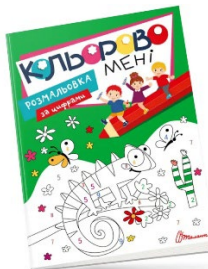
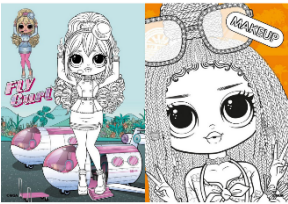
Під час проектування рекомендується: а) лакування або припресування плівки до сторінок, що підвищує їх гігієнічні якості й міцність; б)

використання у конструкції книжки картонних та обклеєних папером сторінок, з'єднаних між собою м'якими тканинними (або щільними паперовими) шарнірами; в) з'єднання грубих сторінок у корінці, як у звичайних книгах, або ж у вигляді «розкладачки».

Фігурна книжка (книжка-висічка). Такі книжки підпорядковані малюнку титульної сторінки, наприклад книжки у формі якоїсь тварини, рослини тощо. Різновидом фігурної книжки є розробка з можливістю транспортування (з ручкою, у формі кошика, портфелю, папки тощо). Це плоска або об'ємна книжка, що має ручки чи прорізи, які дозволяють дитині носити їх, як кошик. Рекомендуються: а) першу й останню картонні сторінки такої книжки, що виконують роль обкладинки, зробити з одного боку більшими від останніх; б) на виступах обкладинки висікають отвори, що утворюють ручки для перенесення.

Книжка-розмальовка – це книжка з чорно-білими контурними зображеннями, які потрібно розмалювати. Як правило, в таких книжках є і кольорові зразки-приклади зображень. Книжки такого типу розвивають у дітей увагу, уяву та фантазію, дозволяють долучитися до процесу ілюстрування книги.

Книжка складної форми (кулісна) – це книжка у вигляді об'ємної конструкції, доповненої рухомими елементами. Вона сконструйована так, що у закритому стані зображення є плоским, а коли книга відкривається, зображення стає об'ємним. Ці видання виготовляються з

цупкого паперу чи картону з використанням спеціальних фігурних висічок, підрізок, склеювання та зшивання сторінок. Важливо при проектуванні, щоб такі висічки вносили необхідний смисловий, ігровий чи функціональний змісти. Бажано уникати функціонально невиправданої оригінальності.

Книжка-гра – книжка, що дозволяє дитині підбирати малюнки чи тексти. Може містити елементи інших ігор – лото, пазли, фішки та ін. Це вчить самостійно мислити та розв’язувати ігрові завдання. Для того, щоб прочитати книжку-пазл, спочатку її потрібно скласти. Це розвиває спостережливість, увагу та кмітливість.

Книжка-конструктор. Книжка, що дає дитині можливість вирізати, клеїти, складати певні фігури, наприклад, фігурки звірів або інших персонажів за текстом. Книжка-гра зазвичай пов’язана з підбором відповідних ілюстрацій до творів (віршів, оповідань тощо). Вірші вміщують, наприклад, на лівих сторінках розворотів під малюнками. Тоді праві сторінки розворотів – друковані, на них є лише рамки, призначені для малюнка. Книжка комплектується додатком із певної кількості ілюстрацій, видрукованих на окремих аркушах. У такому випадку необхідно спочатку обрізати білі поля навколо ілюстрацій, залишивши зверху і знизу виступи, позначені пунктирною лінією. На сторінках із рамками треба прорізати місця, позначені чорною лінією. Під час читання віршів дитина підбирає, відповідно до змісту, ілюстрації. Якщо ілюстрація підібрана правильно, вона за формою виступів відповідає прорізам на сторінці поряд з твором. Після гри ілюстрації виймають і вкладають у конверт.

Книжка-іграшка. Виконується з м'яких матеріалів (тканина, плівка тощо). Такі книжки, як правило, призначені для зовсім маленьких дітей, містять мінімум тексту, але спрямовані на розвиток дрібної моторики (зав'язування, перетягування тощо).

Книжка-мініатюра. Таку книжечку можна завжди носити з собою і гратися нею в різних ситуаціях. Рекомендований розмір 10x10 см. Для такої книжечки потрібно передбачити упаковку – спеціальні футлярчики і коробочки, вміщені у загальну прозору м'яку пластмасову сумочку.

Технічні особливості дитячої книжки-іграшки.

Матеріали: - щільний картон або ламінований папір для стійкості до пошкоджень; - безпечні фарби (нетоксичні, гіпоалергенні); - додаткові матеріали: тканина, пластик, дерево (для сенсорних книг).

Конструктивні рішення: - надійні кріплення для рухомих деталей; - попередження поломок: елементи повинні витримувати багаторазове використання; - зручний формат (книга має легко відкриватися, не бути надто важкою).

Поліграфічні особливості: - висока якість друку для збереження яскравості кольорів; - використання спеціальних лаків та покриттів для підвищення зносостійкості; - оптимальна товщина сторінок (особливо у книжках для малюків).

Ергономіка та безпека: - відсутність гострих кутів та дрібних деталей, які дитина може відірвати; - зручність перегортання сторінок маленькими руками; - інтерактивні елементи мають бути простими та інтуїтивно зрозумілими.

Висновок. Дитячі книжки-іграшки поєднують у собі мистецтво, дизайн та педагогіку. Вони не лише розважають, а й навчають, розвивають сенсорні здібності й моторику, формують інтерес до книги як до джерела знань і гри. Для дизайнера робота над такими книгами – це завжди баланс між креативністю, естетикою, функціональністю та безпекою.

Питання для самоконтролю до теми 6:

1. Яка існує класифікація книжки-іграшки?
2. Розкажіть про конструктивні особливості дитячої книжки-іграшки.
3. Які існують технічні особливості дитячої книжки-іграшки?
4. Перерахуйте книжки-іграшки за типом інтерактивності.
5. Розкажіть про конструктивні особливості дитячої книжки-конструктора та фігурної книжки.

Тема 7.

Художньо-проектні інструменти дитячої книжки-іграшки

Основні художньо-проектні інструменти та засоби. Значення художньо-проектних інструментів.

Дитяча книжка-іграшка — це унікальне явище, де поєднуються література, образотворче мистецтво, дизайн і педагогіка. На відміну від традиційної книги, вона включає інтерактивні елементи, які перетворюють читання на гру. Для створення такого видання дизайнер використовує комплекс художньо-проектних інструментів, що охоплюють як естетичні, так і технічні аспекти.

Основні художньо-проектні інструменти.

Візуально-графічні інструменти:

- Ілюстрація: яскраві кольори, виразні форми, доступність для дитячого сприйняття.

- Стильові рішення: спрощені силуети, акцент на емоціях персонажів, асоціативність образів.

- Типографіка: великі шрифти, акцентовані заголовки, інтерактивне розташування тексту.

Конструктивно-матеріальні інструменти:

- Використання міцних матеріалів (картон, тканина, дерево).

- Варіативність конструкцій: поп-ур, книжки-розкладачки, пазли, сенсорні елементи.

- Тактильна різноманітність: фактурні вставки, віконця, інтерактивні елементи, що рухаються.

Інтерактивно-ігрові інструменти:

- Завдання у книжці (розмальовки, загадки, лабіринти).

- Елементи руху та трансформації (повзунки, обертові коліщатка, висувні частини).

- Використання сучасних технологій: звукові, світлові чи сенсорні ефекти.

Психолого-педагогічні інструменти:

- Орієнтація на вікові особливості дітей (простота для малюків, сюжетність для старших).

- Колірна психологія: теплі відтінки створюють відчуття безпеки, яскраві – стимулюють активність.

- Формування навичок: розвиток уяви, моторики, комунікації та логічного мислення.

Група інструментів	Характеристика	Приклади застосування
Візуально-графічні	Формують художній образ книги, забезпечують естетичну привабливість та зрозумілість для дитини.	Ілюстрації, кольорові акценти, шрифтове оформлення, композиція сторінки.
Конструктивно-матеріальні	Визначають фізичну форму, структуру та спосіб взаємодії з книгою.	Поп-ур, книжки-розкладашки, віконця, фактурні вставки, дерев'яні або тканинні елементи.

Група інструментів	Характеристика	Приклади застосування
Інтерактивно-ігрові	Перетворюють процес читання на гру, залучають дитину до активної взаємодії.	Повзунки, обертові коліщатка, загадки, розмальовки, сенсорні елементи, звуки, світло.
Психолого-педагогічні	Забезпечують відповідність змісту та форми віковим особливостям дитини.	Добір кольорів, сюжету, складності завдань, розвиток уваги та моторики.

Художньо-проектні засоби.

Образотворчі засоби:

- Ілюстрація – головний візуальний канал комунікації з дитиною. Образи мають бути яскравими, доступними для сприйняття та відповідати віку.

- Колір – формує емоційний настрій. Для малюків – насичені контрасти, для старших – гармонійні та складніші гами.

- Стиль ілюстрування – від реалістичного до декоративного чи мінімалістичного; вибір залежить від функції книги (навчальна, казкова, пізнавальна).

Типографічні засоби:

- Чіткі, розбірливі шрифти для різного віку.

- Гнучке використання кегля (збільшення для малюків, компактніший текст для школярів).

- Декоративні шрифти у заголовках для створення акцентів.

Конструктивно-просторові рішення:

- Pop-up елементи – об'ємні сцени, що виникають при розгортанні сторінки.

- Віконця, рухомі деталі – створюють ефект «відкриття таємниці».

- Тактильні вставки – матеріали різної фактури для сенсорного досвіду.

- Розкладушки та панорами – дозволяють подати сюжет як візуальну подорож.

Технологічні засоби: - використання щільного картону, ламінованого паперу; - високоякісний друк для яскравих і стійких кольорів; - інтеграція звукових модулів або доповненої реальності (AR).

Ергономіка та безпека: зручний формат і легкість перегортання; відсутність дрібних і небезпечних деталей; врахування моторики дітей різного віку.

Значення художньо-проектних інструментів.

Завдяки поєднанню художніх та проектних засобів книжка-іграшка стає:

- естетично привабливою – формує художній смак;
- пізнавальною – допомагає у навчанні;
- розвивальною – стимулює уяву, сенсорні навички та логіку;
- емоційно насиченою – створює атмосферу гри й казки.

Функція	Значення для розвитку дитини	Результат взаємодії з книгою-іграшкою
Естетична	Формує художній смак, естетичне сприйняття	Дитина розвиває відчуття краси та гармонії.
Пізнавальна	Допомагає у навчанні та розширенні світогляду	Розуміння кольорів, форм, понять, сюжетів.
Розвивальна	Сприяє розвитку моторики, уяви, логіки	Активна участь у грі, взаємодія з елементами.
Емоційна	Створює позитивні враження, атмосферу казки	Дитина із задоволенням повертається до книги.
Функціональна	Гарантує зручність, довговічність, безпечність	Комфортне користування, тривалий інтерес.

Формування естетичного сприйняття. Завдяки яскравим ілюстраціям, гармонійній композиції та вдало підібраній типографіці дитина розвиває відчуття краси, гармонії та балансу. Художньо-проектні інструменти створюють візуальну привабливість, яка спонукає дитину брати книжку до рук та взаємодіяти з нею.

Забезпечення функціональності. Дизайн дитячої книжки-іграшки має бути не лише красивим, а й зручним у користуванні. Правильний вибір матеріалів, форми та конструктивних рішень гарантує довговічність видання та безпечність його використання дітьми різного віку.

Підтримка інтерактивності та гри. Інтерактивні елементи (віконця, рухомі деталі, тактильні вставки) перетворюють книжку на ігровий простір. Завдяки цьому дитина не пасивно читає, а активно взаємодіє з книгою, розвиваючи уяву, дрібну моторику та креативність.

Врахування психолого-педагогічних аспектів. Художньо-проектні інструменти враховують вікові особливості дітей: для малюків важливі

прості образи та теплі кольори, для старших — сюжетність, динаміка й можливість самостійної творчості. Це робить книжку не лише розважальною, а й корисною з точки зору розвитку особистості.

Створення емоційної цінності. Завдяки комплексному використанню художніх і проєктних інструментів книжка-іграшка стає не просто поліграфічним виробом, а емоційно значущим об'єктом, який викликає у дитини бажання повертатися до читання та гри знову і знову.

Висновок. Художньо-проєктні інструменти дитячої книжки-іграшки поєднують мистецтво та дизайн із педагогічними завданнями. Вони дозволяють зробити книгу живою, інтерактивною та багатофункціональною. Для дизайнера робота з такими інструментами — це можливість проявити креативність, розширити межі книжкової графіки та створити продукт, що стане важливим елементом дитячого розвитку. Художньо-проєктні інструменти у створенні дитячої книжки-іграшки визначають її якість, функціональність та привабливість для дитини. Вони забезпечують баланс між естетикою, навчанням і грою. Саме комплексний підхід до ілюстрації, конструкції та інтерактивності дозволяє зробити книжку-іграшку не лише засобом дозвілля, а й важливим інструментом розвитку.

Питання для самоконтролю до теми 7:

- 1. Назвіть основні художньо-проєктні інструменти котрі використовуються для створення видання дитячої книжки-іграшки.*
- 2. Охарактеризуйте візуально-графічні та конструктивно-матеріальні інструменти.*
- 3. Розкажіть про художньо-проєктні засоби котрі використовуються у дизайні дитячої книжки-іграшки.*
- 4. Яке значення мають художньо-проєктних інструментів у формотворенні дитячої книжки-іграшки?*
- 5. Розкажіть за допомогою яких засобів досягається формування естетичного сприйняття та забезпечення функціональності дитячої книжки-іграшки.*

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрищенко, Т. Ю., Бережна, О. Б. (2023). Методика вибору ілюстративного та шрифтового оформлення у виданнях для дітей, технічні науки. *Поліграфія і видавнича справа*, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. Харків, 2023. С. 90-100. <https://pvs.uad.lviv.ua/media/1-85/11.pdf>
2. Бабкіна, М., Бабкіна, Б. (2021). Роль ілюстрації в дитячому книжковому виданні. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 37, том 1, 2021. https://www.aphn-journal.in.ua/archive/37_2021/part_1/3.pdf
3. Величко, Н. В. (2021). Інтерактивність як засіб формування дизайну дитячої друкованої книги. Міністерство культури та інформаційної політики України. Харківська державна академія дизайну і мистецтв. 022. Харків, 2021. 346 с. URL: <https://ksada.org/pdf1/Dysertaciia-Velychko.pdf>
4. Кадоркіна, Ю. О. (2018). Сучасна українська книжкова ілюстрація. Оформлення прози та віршованих збірок. *Молодий вчений*. 2018. № 12(1). С. 19-22: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_12\(1\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_12(1)_7).
5. Кононенко, М. (2018). Книжка-іграшка як перспективний видавничий продукт на сучасному книжковому ринку. *Інтегровані комунікації*, (4), 70-74. <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2018.4.13>
6. Солсбері, М., Стайлз, М. (2023). Дитяча книжка-картинка: Мистецтво візуальної оповіді. К., Arthuss. 2023. 202 с
7. Токар, М. (2021). Хужньо-естетичні особливості дитячої книжкової ілюстрації. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2021. Вип. 35. С. 220-233. https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/35/220-233_Tokar.pdf
8. Шульська, Н., Манюхіна, А. (2019). Ілюстративна культура сучасної дитячої книги: видавничі норми й читацькі вимоги. *Scripta manent: молодіжний науковий вісник інституту філології та журналістики.*, Київ. 2019. с. 152–154 <https://core.ac.uk/download/pdf/153585109.pdf>

Дизайн дитячої книги: Конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освітньої програми «Дизайн» і «Дизайн (Графічний дизайн)» галузь знань 02 Культура та мистецтво спеціальності 022 Дизайн та 022.01 Графічний дизайн денної та заочної форм навчання/ О. В. Романюк – Луцьк: Луцький НТУ, 2025. – 40 с.

Комп'ютерний набір
Редактор

О.В. Романюк
О.В. Романюк

Підп. до друку ____ Формат 60x84/16
Папір офс. Гарн. Таймс. Ум. друк. арк. 1,75.
Обл.-вид.арк. ____
Тираж __ прим. Зам. ____.

Відділ іміджу та промоцій
Луцького національного технічного університету
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – ВітаП Луцького НТУ